

Lithauen.

Af Jørgen Rakos.

Denne Kronik er skrevet i Døgnene umiddelbart før Litauens Bloddiktatur blev styret. Den giver et udmærket Indblik af de fortvivlede Tilstande i det uheldige Land, Tilstande, som forhøbeligt nu er sluttet.

Omtrent samtidig med, at Litauens lille usympatiske, blodbestenkte Diktator Woldemaras, hilst med Tavshedens Foragt af Repræsentanter for hele den civiliserede Verden, stod paa Reformationsallens Talerstol i Genève, gik der en Meddelelse ud over Verden om, at den kendte litauiske Emigrantfører Pletschaitis sammen med fem Fæller, alle væbnet til Tænderne med Bomber, Granater og Revolvere, var arresteret i den lille tyske Grænseby Insterburg i det Øjeblik, da vilde overskride den litauiske Grænse. Telegrammet fortalte videre, at Pletschaitis og hans Fæller havde til Hensigt at sprænge det Tog i Luften, med hvilket Diktatoren Woldemaras vendte hjem fra Genève.

Hvis Meddelelsen om Pletschaitis Arrestation og hans Forhævelse var kommet fra Kowno, var der vel ikke mange Mennesker, der havde troet paa den, fordi Woldemaras foruden Tugthus og Galger ogsaa ganske systematisk har taget Løgnen i sin Tjeneste, naar det gælder om at ævte sine politiske Modstandere. Men da Meddelelsen kom fra tysk Side, kan man være nogenlunde overbevist om, at den er sand.

Hvem er denne Pletschaitis, der i Telegrammerne kaldes Oberst, og paa hvis Hoved Woldemaras har sat en høj Pris? Er han en Storfryd, som det vilde være en Lykke for det litauiske Folk og den øvrige Verden at faa gjort et Hoved kortere eller stillet op ad en Mur foran de dræbende Geværpipper?

Nej! For det første er Pletschaitis ikke Oberst, men en fattig, forhenværende Folkeskolelærer, mangeaartigt ledende Medlem af det litauiske Socialdemokrati. Dernæst har han heller ingen Forbryder imod sit Land og dets Love. Han er snare det modsatte: Lovens Forsvarer overfor Statsforbryderen Woldemaras, der brød den litauiske Grundlov og ved Hjælp af en lille skrupuløs Militærklike stjål Landet fra den lovmæssige Regering.

Da Woldemaras' Parti ved Valget i 1926 var faldet fuldstændig igennem, det opnaaede ikke 10 Procent af Stemmerne, overtog Demokraterne og Socialdemokraterne under Ledelse af Siesevitius Regeringen.

Faa Maaneder efter, i December 1926, styrtede Woldemaras Litauens lovlige Regering ved Hjælp af en lille Militærklike og indførte Diktaturet.

Pletschaitis, der paa det Tidspunkt var en af den nye Republikks mest populære Mænd og en lidenskabelig Modstander af al Reaktion, kunde med al sin Lidenskab ikke vente til Modstanden imod Diktaturet var organiseret, men vilde straks slaa til, og det lykkedes ham i Tauruggen, en lille By i Nærheden af den polske Grænse, at faa samlet nogle Tusinde Mand, med hvilke han vilde marchere imod Kowno og slaa Woldemaras' Diktatur ned. Planen blev imidlertid robet ved Forræderi, Woldemaras sendte en Hær imod ham, og daarligt udrustet og ledet, som den lille Friskare var, maatte den ligge under for de veludrustede og velledede Diktaturtropper. Det lykkedes Pletschaitis sammen med nogle af sine Mænd at flygte ind over den polske Grænse og derved undgaa Woldemaras' Galger. De af

hans Folk, der faldt i Diktaturets Hænder, blev enten straks skudt eller hængt eller smægtet endnu i de litauiske Diktaturfængsler.

Man kan se med forskellige Øjne paa Pletschaitis Forhævelse. Flertallet af de litauiske Socialdemokrater billigede hverken den Gang eller nu hans Taktik; men man kan ikke komme uden om, at han og hans Fæller er Mænd, der har sat Livet ind paa Kampen imod Diktaturet og har gjort det af Kærlighed til deres Fædrelands frie Forfatning.

Nederlaget ved Tauruggen koldte ikke Pletschaitis' Følelser imod Woldemaras' Diktatur. I det polske Grænseland til Litauen samlede han litauiske Emigranter med det Formaal en Gang, naar de blev stærke nok, at marchere ind i Litauen og befri Landet fra Woldemaras' Voldsherredømme.

Dette blev, tør man vistnok sige, desværre en af de Ting, der har medført, at Woldemaras og hans Militærklike indtil nu har holdt sig ved Magten. Dette lyder ganske vist underligt, men er ikke desto mindre Sandheden.

Woldemaras, der som bekendt, da han udførte sit Militærkup, ingen som helst Tilslutning havde hos de litauiske Vælgere, skulde have noget at basere sin Politik paa.

Litauens Fjende — saa'edes fortalte Woldemaras — var Polen. Det havde ved et Kup besat Vilna, Litauens Hovedstad, for 400 Aar siden, og nu var det Pletschaitis' Plan ved polsk Hjælp at organisere en Bandedrig imod Litauen, for, naar denne var lykkedes, at marchere imod Kowno, og naar denne By var frataget Diktaturet, da at overleve hele Litauen til Polen.

Altsaa Højforræderi i højeste Potens, Pletschaitis og hans Mænd blev erklæret fredløse, og hver af dem, der faldt i det litauiske Politis Hænder, blev øjeblikkeligt dømt ved en Standret og henrettet.

Om man fra visse Sider i Polen har haft saadanne Planer med Pletschaitis, tør vi ikke sige; maa- ske vil de kommende Forhør i Insterburg fortælle herom. Men et er ganske sikkert, at da Pletschaitis i Tauruggen sætte sig i Spidsen for sine Friskarer, havde han ikke saadanne Planer, og han og hans Folk levede efter Flugten til de polske Grænseregioner et Liv i yderste Fattigdom og Nød. De havde kun det at leve af, de fik af udenlandske Partifæller, og dette strakte hverken til at købe Kanoner eller Krudt for, og uden saadanne Ting lader det sig hverken gøre at føre Bandedrig eller lave væbnet Modrevolution.

I en personlig Samtale, den, der skriver disse Linier, for et Par Aar siden havde med Pletschaitis, erklærede han og flere af hans Fæller, at de aldrig hverken havde forhandlet med den polske Regering eller modtaget Pengs af den, og at det heller aldrig var kommet indfor deres Tanker efter en sejrrik Kamp mod Diktaturet at overleve Litauen til Polen. Vi har al Grund til at tro, at Pletschaitis talte Sandhed.

Det er som ovenfor nævnt nok muligt, at visse Kredse i Polen ikke havde noget imod at benytte Lejligheden til at bringe Litauen ind under Polen. Dette Land kan, særligt under sin nuværende Ledelse med Halvdiktatoren Pilsudski i Spidsen, aldrig faa nok. Dette er forsaavidt trist, fordi en hel Verden jubler, da Polen, der i Aarhundreder havde levet under tysk og russisk Herredømme, endelig efter Verdenskrigen fik sin nationale Frihed tilbage.

Det hedder sig, og der er vel nok nogen Sandhed deri, at den

kendte polske Legionsfører Hozlowka ved Legionskongressen i August 1928 i Vilna vilde proklamere den polske March til Kowno. Alarmsprogrammer i Verdenspressen forstyrrede imidlertid denne Plan, der vilde have betydet Krigsfare for hele det østlige Europa og maaske mere. Nogle meget alvorlige Vink fra Paris og London slog koldt Vand over Hovedet paa Legionærerne og deres Førere i Warschau.

Med disse Legionærplaner imod Litauens Selvstændighed har Woldemaras og hans Tilhængere sat Pletschaitis i Forbindelse og derved fundet en Slags Retfærdiggørelse for den Forfølgelse med efterfølgende Arrestationer, Døds- og Tugthusdomme mod alle Modstandere af Diktaturet, der er iværksat.

Der er al Grund til at tro, at disse Beskyldninger imod Pletschaitis og hans Mænd er usande. Selv har Pletschaitis som ovenfor nævnt paa det kraftigste protesteret, men dernæst er det ikke «Opererne» fra Tauruggen med Pletschaitis i Spidsen, der har givet Anledning til disse eller lignende polske Planer mod Litauen. Var Litauen blevet ved med at være en demokratisk regeret Republik havde ingen Magt, heller ikke Polen, vovet at fremsætte Planer om Angreb paa Litauens Selvstændighed. Kun det Virvar, som Woldemaras' Militærkup og tilsluttede Bloddiktatur skabte, gav Polen Anledning til at forsøge at fiske i rørt Vand. Den, der altsaa har sat Litauens Selvstændighed paa Spil og stadig gør det, er ikke den fattige Skolelærer, der rejste sig imod Voldshandlingen imod Litauens retmæssige Forfatning, men Diktatoren Woldemaras og hans Militærklike.

Paa den anden Side — det bør bemærkes for at forstaa Situationen i Litauen — har Woldemaras og hans Sammensvorne Grund til hos det litauiske Folk at opretholde Troen paa, at Pletschaitis er en Forræder, der vil sælge Fædrelandet til Polen, og at Folket derfor maa slutte sig fastere om Woldemaras og hans Diktatur.

Om det litauiske Folk tror paa dette, er naturligvis ikke godt at afgøre; men Woldemaras har naturligvis hele Fordelen paa sin Side. De, der opponerer, bliver straks gemt i Tugthusene, og det er et let Materiale, Diktaturet har at arbejde med. Jeg aflagde for nogen Tid siden et Besøg i Litauen, det var ganske vist kun en Gennemrejse, men hvad jeg saa fra Jærnbane og Automobil var en saadan Elendighed, at jeg sent vil glemme det. Jorden i Litauen er ganske vist efter Revolutionen bleven udstykket og givet til Folket, men alene Smaabøndernes Bølgger viste, at denne Reform, taktet være bl. a. Diktaturet, kun eksisterer paa Papiret. De nye Ejere, der for det meste bor i elendige Lerhytter, altsaa som det var i Danmark for et Par Aarhundrede siden, har ingen Midler til at dyrke Jorden. Trøpse med et Forspand af magre Okser saas overalt. Skolegangen er ganske vist paa Papiret obligatorisk, fortalte en Partifælle mig, men den bliver ikke overholdt i Landsbyerne. Saaledes fremdeles.

Diktaturet i Kowno tænker kun paa at opretholde Magten og ikke paa sociale Reforme. Dette Folk, der lever i Elendighed, er det let at øve Diktatur over, blot man er i Besiddelse af den nødvendige Brutaltet, og det er Woldemaras og hans Militærklike. Selv om Flertallet af Litauens Bønder i lige saa høj Grad som den landflygtige Pletschaitis og Socialdemokratiet hader Diktaturet, saa er det svært at samle Modstanden. Der er langt

mellem Skorstenene paa Litauens flade Land, og i Byerne hersker Militæret. Kowno ligner en Militærlejr. Spionvæsenet fejrer Orgier, Tugthusene fyldes med Arrestanter og Bødderne er travlt beskæftigede.

Paa Baggrund af dette forstærker man ogsaa, at der i selve Litauen er opstaaet Terrorgrupper, der ogsaa taler deres blodige Sprog. Attentatet paa Woldemaras var et Led i denne Terror. Han selv slap uskadt fra det, men flere af hans Ledere blev dræbte eller saarede. Dette førte til ny Terror fra Diktaturets Side, der i Løbet af nogle Dage gav sig Udslag i 8 Dødsdomme og Snesevis af Tugthusstraffe.

Nu sidder altsaa Pletschaitis bag Fængslets Mure i den tyske By Insterburg. Straks efter hans Arrestation hed det baade i Diktaturpressen og i den fra Kowno inspirerede Udenlandske Presse — en saadan gives nemlig, hvor underligt det lyder — at Pletschaitis, da han sammen med sine fem Fæller, blev båret til Tænderne vilde overskride den tysk-litauiske Grænse, var paa Vej for selv at udføre den Dødsdom over Woldemaras, som det ikke lykkedes at faa effektueret ved Attentatet i Kowno, og — følger man til fra litauisk Side — det kan maaske ogsaa under Processen blive oplyst, hvem der staar bag Pletschaitis. Polens Navn nævnes ikke, men der er ingen Tvivl om, at der hentydes til Polen.

Selv i «Berliner Tageblatt», gennem dets Korrespondent i Kowno, kommer Mistanken mod Polen for at staa bag det paatænkte Attentat imod Woldemaras til Orde. Bladets Korrespondent i Kowno, Dr. J. Simon, skriver bl. a.: Spørgsmaalet om, hvem der staar bagved Pletschaitis, trænger sig frem. Hvem er de fem bevæbnede Fæller, der fulgte med Pletschaitis, og hvorfor fulgte de ham. Af hvilken Grund har Pletschaitis vovet sig ud i dette Æventyr, der kunde komme til at koste ham Livet? Hvorfor stammer Geværer, Munition, Granater og Bomber? Handede Pletschaitis af eget Initiativ eller som Udsending for andre Magter? Han har nu under Processen en god Lejlighed til at give Svar paa disse Spørgsmaal.

Det vilde være aldeles meningsløst at føre Processen imod Pletschaitis ud fra et kriminalistisk Synspunkt. Det er Politik, her er Tale om.

Ingen, der kan læse og skrive, kan udlægge disse Ord af «Berliner Tageblatt's» Korrespondent paa anden Maade end som en indirekte Beskyldning eller mildtest en Antagelse om, at det kan være Polen, der staar bag Pletschaitis' Sendelse til Litauen.

Hvor lidt Sympati man end har overfor Polen, saa er det for gment blot at tænke, at dette Lands Magthavere ligefrem skulde udsende Folk for at myrde politiske Modstandere.

Od i det hele, hvor megen Galt er der i Fortællingerne om, at Pletschaitis og hans fem Fæller var bevæbnet med Granater, Geværer og Bomber, da de forsøgte at overskride Grænsen. Naar man er ude paa den Slags Ekspeditioner, plejer man at gaa mere hemmelighedsfuldt tilværks.

Virkeligheden er vel snarere den, at Pletschaitis, oprørt over Bloddømmene, paany har forsøgt at komme over Grænsen for endnu en Gang som ved Tauruggen for to Aar siden, at forsøge at rejse sine Landsmænd imod Woldemaras' Blod og Voldsregimente. Alt dette vil forhøbeligt Processen, der begynder om faa Uger, bringe nogen Klarhed i.

Stillingen

som Økonoma ved Klaksvig Sygehus, bliver ledig 1. Jan. 1930. Lønnen er 60 Kroner maanedlig + fri Station.

Ansøgning til Sygehusbestyrelsen inden 25. Novbr.

J. Zachariasen.

Skjorter

svære, ublegede, realiseres a

200 Øre

stor Størrelse 225 Øre

Et Parti svært Twist-

Lærred

48 Øre

mindste Forsendelse 10 Kr.

Sækkelageret,

St. Annæ Plads 10.

København K.

Men fraset alt dette, saa er Begrebet Litauen et mørkt og blodigt Punkt i Europas Efterkrigshistorie. Verdenskrigen skænkede de tre Østersølande Friheden. I Letland og Estland hersker Parlamentarismen, og Folkene gaar fremad i Velvære og Kultur. I Litauen flyder Blodet, og Tugthusene fyldes. I Genève, hvor Nationernes Bedste samles, hilses Litauens Diktator med isende Foragt. I selve hans eget Land venter hans egne Landsmænd paa at kunne tage hans Liv. Sit Lands Frihed og Selvstændighed har han bragt i overhængende Fare, hvorved han tillige — fordi Litauen er strategisk vigtig baade for Polen og Rusland — kan bringe Europas Fred i Fare. Jørgen Rakos.

FORSKELLIGT

Dømte Munk.

Landretten i Samara har efter en 2 Ugers Proces dømt 6 Munk ved Klosteret «Wawilow Dol» til Døden og en Del andre Munk til Fængselsstraffe paa 1-8 Aar. De var anklaget for Forførelse af Mindreårige og for at have myrdet et Medlem af den Organisation, som havde opdaget deres forbryderiske Handlinger.

Motor-Fluecykler.

Der har i London været afholdt en International Luftfarts-Udstilling. Noget af det mest interessante paa denne var de engelske, lette Fluemaskiner, som man ikke uden Grund kalder Luftens Motorcykler.

Blandt disse Maskiner er der Ensmaskiner, der koster under 400 Pund Sterl. og kan flyve med en Part af 80 engelske Mil i Timen med en Bekostning af under 1 d. pr. engelsk Mil. Deres Vinger kan foldes sammen, og hele Maskinen kan anbringes i en almindelig Garage.

Embedsmænd og Røvere.

De gentagne Overfald af Landevejsrøvere paa Person- og Postautomobiler i Rumænien har bevirket, at der fra Gendarmeri-væsenets Side bliver truffet omfattende Forholdsregler mod de farligste Bandedere. Ved Kronstad har Gendarmene dræbt to Røvere og taget én til Fange; men forinden havde Røverne faaet Tid til at hævne sig paa en Hyrde, der havde robet deres Nærrelse, idet de dræbte ham med flere Skud og lemledede ham med Knivstik.

I Bukovina lykkedes, det Gendarmene at tvinge en ved Putyla huserende Reverbrant til Kamp. Under Kampen blev tre Røvere dræbte og flere saarede; men det lykkedes Bandede at fere baade de Dræbte og de Saarede med sig.

Ved en Undersøgelse mod en Bandede, der foretog sine Røvertogter i Moldau, har Myndighederne konstateret, at nogle Embedsmænd i Jassy var Røvernes Medskyldige, og der er allerede foretaget en Række Arrestationer.